

האדם וההם מהיקום

החיים הם בררניים ותובעים להם תנאים מיוחדים עד מאוד. דוגמתם הופיעה על פני כדור-הארץ שלנו ועד כה בשום מקום אחר. אין פירוש הדבר שבין מיליארדי כוכבים לא תיתכנה נסיבות דומות. נהפוך הוא, הן תיתכנה, ולתחום זה מוקדש ספרו של אולג'ירד וולצ'ק, שהלך באחרונה לעולמו ותרם להפצה ברבים של הידע בתחומי האסטרונומיה והאסטרונואוטיקה. ספרים מסוג זה מעוררים בי רגשות מעורבים, שהרי למען האמת שאלת קיומם של חיים מחוץ לכדור-הארץ מעניינת אותי, אם כי הייתי מעדיפה שלא תזכה לתשובה מהירה וחיובית. למשל העובדה, הוודאית זה כבר, שבמערכת השמש שלנו אין חיים על שום כוכב אחר משמחת אותי יותר משהיא מאכזבת. מאוד מוצא חן בעיני להיות גחמה של הטבע על פני האדמה האחת, היחידה והמיוחדת. יתרה מזאת – איני מחכה לאיזשהם עב"מים, ואאמין בהם רק אם ינעצו מרפק בצלעותי. חוץ מזה אפילו אינני יודעת למה עלי לצפות מהם. הרי הם יכולים לבוא במעוף רק כדי לבקר את הפרפר הכחול, את זבוב הפיתיון, את תולעת המציצה. ההכרה שלו רק רצו בכך היו מסייעים לנו בכל, נראית לי שטחית באופן חסר-תקנה. בראשית המאה היו באופנה שולחנות מסתובבים שסביבם העלו באוב את רוחו של קופרניקוס כדי לברר מי גנב את הטבעת המשובצת אבן-חן, או את רוחה של ספינקא בת השלוש, שתנבא באופן סמכותי אם ומתי תפרוץ באירופה מלחמה. מן הסתם הניחו שכל רוח יודעת הכל והיא טובה לכל דבר ועניין. אבל מדוע

אני כותבת על אמונה או כפירה בעב"מים. אין זה יאה ביחס לספר שדבק בעובדות מדעיות ורק מהן הוא מסיק מסקנות זהירות. מי יודע, אולי אני עושה זאת משום שלאמונה בעב"מים יש גם צד רציני: הפחד מבדידות קוסמית. אין בכוונתי ללעוג אלא לשאול כמה שאלות. האם הבדידות הזאת באמת כל-כך נוראה? כל-כך בלתי-נסבלת? כל-כך "מוחלטת ודוחה" כפי שהיא מוגדרת בשלב מסוים בידי הכותב בכבודו ובעצמו? האם הידיעה שאין חיים מחוץ לכדור-הארץ באמת צריכה להשקיענו במרה שחורה מכל? הו, אני יודעת, אני יודעת – אין מלומד שיפרסם ידיעה כזאת – לא היום ולא מחר, כי אין די נתונים וגם אין דרך להשיגם בעתיד הנראה לעין. אבל ננסה לדמיין לעצמנו גילוי כזה. האם ידיעה כזאת היא הגרועה בכל הידיעות האפשריות? ואולי להיפך, היא צריכה לחזקנו, לפקוח את עינינו, ללמדנו כבוד הדדי, לאלצנו לחשוב על דרך חיים אנושית יותר? אולי לא היינו משמיעים כל-כך הרבה שטויות ושקרים ביודענו שהם מהדהדים בכל היקום כולו? אולי חייו של הזולת, של הפרט, היו זוכים סופסוף למעמד הראוי, מעמד של תופעה, של גילוי, של ייחוד ברמה בין-כוכבית? כל מנהל במה יודע שדמותו הזעירה של שחקן על במה אדירה וריקה, על רקע מסך כהה, הופכת למונומנטלית בכל מילה ומחווה... מלבד זאת, האם הבדידות שממנה אנחנו מפחדים כל-כך היא אכן בדידות? יחד עם כל בני-האדם האחרים, הצמחים ובעלי-החיים? האם יש עוד בדידות מגוונת ומורכבת כל-כך? אוסיף גם שהמחשבה על בדידות ביולוגית ביקום עולה במוחותיהם של אסטרופיזיקאים בני-זמננו. הם לא רבים, למען האמת, אבל הם קיימים. ואם הם טועים – הרי זה מעניין עד מאוד.

אולג'יירד וולצ'ק, האדם וההם מהיקום, הוצאת אוסולינאום, ורוצלב, 1983.